

PRIOPĆENJE ZA MEDIJE

DUBRAVKO MIHALJEK: SVJETSKA PRIVREDA I EKONOMSKA POLITIKA U GODINI PANDEMIJE

Zagreb, 29. siječnja 2021. – Dubravko Mihaljek,¹ voditelj operativnih poslova u Monetarnom i ekonomskom odjelu Banke za međunarodna plaćanja u Baselu, u organizaciji Instituta za javne financije održao je danas virtualno predavanje „Svjetska privreda i ekonomska politika u godini pandemije“. U nastavku donosimo sažetak predavanja:

Svjetska privreda doživjela je 2020. najsnažniji poremećaj od Velike krize 1930-ih godina. Zbog posljedica zaštitnih mjera protiv pandemije koronavirusa, BDP se je u drugom kvartalu 2020. smanjio u odnosu na prvi kvartal za 9% u SAD-u, 12% u eurozoni i 20% u Velikoj Britaniji. S popuštanjem zaštitnih mjera u trećem kvartalu uslijedio je snažan skok BDP-a. U posljednjem kvartalu svjetska privreda nastavila se je oporavljati. Međutim, svjetski BDP smanjio se za 3,5% u odnosu na 2019. godinu. Od velikih ekonomija jedino je Kina ostvarila pozitivan rast. Za većinu ostalih velikih privreda očekuje se da će razinu BDP-a iz 2019. ostvariti najranije 2022. godine.

Neka obilježja pandemijske recesije prepoznatljiva su i mogu se usporediti s prirodnim katastrofama. Zatvaranje proizvodnih kapaciteta i uslužnih djelatnosti, drastično ograničavanje mobilnosti i druge posljedice lockdown-a presjekle su velik dio agregatne ponude i potražnje. No za razliku od prirodnih katastrofa, gdje se takvi učinci osjećaju lokalno ili regionalno, u pandemijskoj recesiji nalazi se gotovo cijela svjetska privreda već godinu dana. Kombinacija tako velikog i istovremenog pada ponude i potražnje nije zabilježena u novijoj ekonomskoj povijesti.

U izvanrednim okolnostima, monetarne i fiskalne politike reagirale su pravovremeno, ciljano i u nikad ranije viđenom opsegu. Velike središnje banke odmah su na početku izbijanja pandemije stabilizirale globalne financijske tokove. Potom je fiskalna politika nadoknadila dio izgubljenog dohotka zaposlenima i poduzećima koja su zbog zaustavljanja gospodarske aktivnosti ostala bez prihoda, a središnje banke omogućile su privatnom i javnom sektoru vrlo povoljne uvjete financiranja. Time su monetarne i fiskalne politike zaustavile znatno nepovoljnije ekonomske, financijske i socijalne ishode.

Svjetska privreda pokazala se je u cjelini iznenađujuće prilagodljivom i otpornom. Za razliku od Velike financijske krize iz 2008–09. godine, čije su posljedice u nekim zemljama trajale gotovo cijelo desetljeće, posljedice Globalne pandemijske recesije trebale bi prema sadašnjim očekivanjima u većini privreda biti blaže i trajati znatno kraće.

Jedan razlog za optimizam je iznenađujuća otpornost industrijske proizvodnje i svjetske trgovine. Unatoč privremenom zatvaranju granica i prekidima međunarodnog putničkog prometa, globalni lanci proizvodnje nastavili su normalno funkcionirati i opskrbljivati industriju širom svijeta intermedijarnim proizvodima.

Brojne uslužne djelatnosti – logistika, telekomunikacije, softverske aplikacije, maloprodaja – također su se pokazale prilagodljivima. Grane poput poljoprivrede i građevinarstva restriktivne mjere nisu bitno ni pogodile. A popuštanje restriktivnih mjera prošloga ljeta pokazalo je da se aktivnost može vrlo brzo obnoviti i u tradicionalnim uslugama poput restorana, putovanja i turizma.

No unatoč oporavku u drugoj polovici godine i izuzetno brzom razvoju cjepiva, svjetska privreda još nije izašla na čistinu. Stečajevi mnogih poduzeća koja su ostala bez prihoda možda su samo odgođeni – povoljni

¹ Izneseni stavovi osobni su stavovi autora.

kreditu koje poduzeća primaju zahvaljujući npr. državnim garancijama, kako bi se održala dok traju restrikcije, trebat će se vraćati od budućih prihoda.

Znatno se je povećala i zaduženost država i dijela stanovništva, npr. vlasnika malih poduzeća. Potražnja u nekim uslužnim djelatnostima – jeftini turistički letovi, krstarenja, kongresi, poslovna putovanja, iznajmljivanje uredskog prostora – vjerojatno će zapeti na određenoj razini ispod nekadašnjeg potencijala i nikada se neće vratiti na pred-pandemijske kapacitete.

Posebno zabrinjava produbljivanje ekonomskih nejednakosti između nisko i visokoobrazovanih radnika.

Kakva će u konačnici biti bilanca pandemije za svjetsku privredu teško je u ovom trenutku ocijeniti jer se istovremeno se naziru i promjene koje bi u duljem roku mogle dovesti do poboljšanja u alokaciji resursa i ekonomskom blagostanju. Zbog manjeg opsega putovanja i korištenja automobila došlo je do smanjenja emisija CO₂. Sporiji rast masovnog turizma u dugom roku trebao bi se povoljno odraziti na zaštitu prirodne okoline. Zahvaljujući povećanom radu od kuće, moguće je uspostaviti povoljniju ravnotežu između radnog i slobodnog vremena i racionalnije koristiti urbani prostor. Stvorena je napokon i svijest o važnosti zdravstvenog sektora za modernu ekonomiju, a potaknuta su i brojna istraživanja, o čemu najbolje svjedoči izuzetno brzi razvoj cjepiva protiv koronavirusa.

Osoba za kontakt: Edita Vlahović Žuvela (E: ured@ijf.hr ili T: 01/4886-444).

DUBRAVKO MIHALJEK

Dubravko Mihaljek je voditelj operativnih poslova u Monetarnom i ekonomskom odjelu Banke za međunarodna plaćanja (BIS) u Baselu, gdje radi od 1999. godine. Upravlja tekućim poslovima odjela i priprema analize globalnih makro-financijskih kretanja i monetarne politike za redovite rasprave guvernera središnjih banaka u BIS-u. Bio je ekonomski analitičar u Međunarodnom monetarnom fondu u Washingtonu (1990.–99.); asistent u Ekonomskom institutu Zagreb (1982.–89.). Studirao je ekonomiju na sveučilištima Pittsburgh (PhD 1990.), Minnesota (MA 1986.) i Zagreb (dipl. oec. 1981.).

INSTITUT ZA JAVNE FINACIJE

Institut za javne financije, osnovan 1970., javni je znanstveni institut u kojem znanstvenici, među vodećima u polju ekonomije u Hrvatskoj, istražuju ekonomiku javnog sektora. Institut je prepoznat kao nezavisna i stručna institucija čiji su redoviti suradnici, konzultanti i gosti stručnjaci iz Europske komisije, MMF-a i Svjetske banke. Znanstvenici Instituta su članovi brojnih povjerenstava, radnih i savjetodavnih tijela Vlade, Sabora i ministarstava RH te aktivni sudionici međunarodnih inicijativa i organizacija koje promiču transparentnost javnog sektora, odgovornost vlasti i participaciju građana. Neovisni inozemni znanstvenici vrlo su pozitivno ocijenili Institut u postupku reakreditacije, posebice kvalitetu i program razvoja ljudskih potencijala, znanstvenih istraživanja, broj i vrsnoću objavljenih radova i utjecaj na javni sektor. Institut je dobitnik brojnih međunarodnih i domaćih priznanja, uključujući i priznanje Europske komisije za odlučnost i predanost poboljšanju politika Povelje i Kodeksa za istraživače.